

УДК 323.28

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2024-1-2-132-143>

ПАВЛЮК Анатолій Анатолійович¹

аспірант

Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0002-5101-4280>

apavluk9@gmail.com

РЕШЕТНЯК Зоя Михайлівна¹

магістрантка

Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0002-5101-4280>

reshetniak.zoia422@vu.cdu.edu.ua

¹Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

ТУРИСТИЧНА ПОЛІТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄС ТА УКРАЇНІ

Визначено зміст туристичної політики ЄС, її головні ознаки й виклики у туристичній сфері. Проаналізовано основні тенденції розвитку туризму в країнах ЄС і Україні та вивчено підходи туристичної політики ЄС, в тому числі які відображені в показниках частки галузі для ВВП, рівні зайнятості, обсягів міжнародних туристичних прибуттів. Обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо використання позитивного досвіду ЄС для розробки та впровадження в Україні стратегії сталого конкурентоспроможного доступного туризму на принципах соціальної відповідальності і соціального партнерства. Визначено основні напрямки туристичної політики ЄС, яка реалізується за концепцією розвитку туристичної екосистеми. Представлені складові туристичної екосистеми ЄС: органи, принципи співробітництва, основні методи і програмно-нормативне забезпечення. Окреслені пріоритети Європейського порядку для туризму 2030.

Ключові слова: *tourist policy, tourist ecosystem, international cooperation; travel culture, European principles of cooperation*

Постановка проблеми. В еру глобалізації та інтеграції кожна держава повинна розробляти й реалізовувати концепцію розвитку міжнародного співробітництва як умови повноправного членства в світовій спільноті [16, с. 269]. В Україні, де йде повномасштабна війна, сфера туризму потерпає від викликів, туристична політика ЄС є взірцем, як слід реагувати. У довгостроковому підході до розвитку сфери туризму орієнтація йде на більш стабільне середовище в країнах ЄС. Для України цей підхід є перспективним та обов'язковим. І сподівання на повноправне членство в ЄС вимагає впровадження європейських підходів і стандартів якнайшвидше. Вивчення різних практик співробітництва між країнами-членами ЄС, дозволить Україні активізувати участь різних інститутів, і не лише державних, але й представників туристичного бізнесу, органів місцевого самоврядування, громадських, освітніх, наукових організацій. Хоча стають популярними ідеї локалізації та піднімається питання ризиків деглобалізації, різні форми й способи співробітництва держав підтверджують їхню ефективність та переваги. Виклики пандемії COVID-2019 ще більше підвищили роль міжнародного співробітництва. 2022 рік після широкомасштабного російського вторгнення в Україну та загострення інших міжнародних конфліктів (Китай-Тайвань, Ізраїль-Іран, Азербайджан-Вірменія, Росія-Грузія, Росія-Молдова та ін.) ще більше довели потребу для кожної держави наявності сильних і надійних міжнародних партнерів, необхідності об'єднання їхніх зусиль з метою захисту цінностей суверенітету, демократії та свободи.

Захист туристичного сектору й формування нової стратегії розвитку туризму Європейського Союзу робиться акцент на нові підходи, завдяки чому туризм стане більш стійким, цифровим, глобальним, соціальним та відповідальним. Основну увагу акцентовано на впровадженні зелених та цифрових технологій, процесах соціальної та економічної інтеграції, соціальної відповідальності, навчанні й підтримці, а також оновленню політики та управління в туристичній галузі. Тому дана стаття передбачає дослідження туристичної політики ЄС що має практичне значення для

обґрунтуванням можливостей розвитку туризму у повоєнний період у контексті європейських підходів захисту природної та історико-культурної спадщини, пошуку шляхів його організації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виокремлення частини нерозв'язаної раніше проблеми. Для отримання результатів досліджень автором опрацьовано вітчизняні та зарубіжні джерела, що дало змогу дослідити особливості туристичної політики ЄС. Важливі результати в теорії і практиці міжнародного співробітництва отримані з досліджень таких українських авторів, як: Месхія О.Н. [4], Седляр Ю.О. [5] (концептуальні засади співробітництва); Булюк О. В. [10], Шацька М. С. [16] (сучасні форми міжнародного економічного співробітництва). Також враховані результати досліджень іноземних авторів та аналіз офіційних сайтів Європейської туристичної комісії, Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ) та інших європейських організацій

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Здійснені дослідження формують теоретико-правову основу дослідження розвитку туризму в Україні в повоєнний період на принципах туристичної політики Європейського союзу.

Метою статті є дослідження туристичної політики ЄС та тенденцій розвитку туризму в країнах ЄС та Україні на засадах міжнародного співробітництва

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм в ЄС перебуває в кризі після пандемії Ковіду та через вплив російського вторгнення в Україну. Звичайно це не така ситуація, як в Україні, де йде повномасштабна війна, але сфера потерпає від викликів. Але політика ЄС є взірцем, як слід реагувати. Особливо імпонує довгостроковий підхід до розвитку сфери туризму, що дозволяє більш стабільне середовище в країнах ЄС. Для України цей підхід є перспективним та обов'язковим. Наша країна має готуватись до повноправного членства в ЄС та впроваджувати європейські підходи й стандарти якнайшвидше. Оскільки поширеними є різні практики співробітництва між країнами-членами ЄС, Україна має активізувати участь різних інститутів, і не лише державних, але й представників туристичного бізнесу, органів місцевого самоврядування, громадських, освітніх, наукових організацій.

Вивчення туристичної політики ЄС є актуальним об'єктом досліджень вчених з України, оскільки євроінтеграція вимагає розуміння підходів та їхньої адаптації до національних особливостей. Партнерство між Україною та ЄС в туризмі у процесі євроінтеграції є базовим інструментом розвитку даної сфери. Значні можливості використання туристичного потенціалу України та приваблювання туристів з Європи в повоєнний період мають підкріплюватись впровадженням європейських стандартів до організації туристичної діяльності.

Туризм визнано стратегічною сферою економіки ЄС, що складає близько 10 % ВВП. У статті 195 Договору про функціонування Європейського Союзу зазначається, що Союз «доповнює дії» держав-членів у сфері туризму, особливо через підтримку суб'єктів бізнесу та забезпечення їхньої конкурентоспроможності. Основним підходом у забезпечення конкурентоспроможності політика ЄС передбачає підтримку співпраці між країнами-членами через обмін «передовим досвідом» [1].

Регулювання сфери туризму в ЄС здійснюється в системі заходів розвитку промисловості. Це важливий аспект, оскільки в Україні тривалий час туризм регулювався разом з культурою (Міністерство культури і туризму) та інфраструктурою (Міністерство інфраструктури). Нині туризм регулюється через Міністерство економіки України.

Оскільки в ЄС туризм регулюється в контексті вирішення проблем промисловості, багато уваги приділено питанням «зеленого переходу» та «цифровізації», туризм розглядається як складова «промислової екосистеми» [2]. Ці пріоритети визначено в документі «Шлях переходу для туризму», що є планом дій для досягнення екологічного та цифрового переходу та довгострокової стійкості сфери [3].

У туристичній політиці ЄС оперують категорією «туристична екосистема» (рис. 1.). У неї включають суб'єктів туристичної діяльності та суміжних сфер. Екологічним інтересам відводиться вагому роль у співробітництві в туристичній сфері для ЄС. Туризм за політикою ЄС покликаний покращувати довкілля. Це важливий аспект для України, коли туристична сфера

може стати потужним чинником боротьби з неефективним і незаконним використанням природних ресурсів (вирубки лісів, добування корисних копалин) та сприяти переходу до альтернативних джерел енергії й екологічного транспорту.

У керівних органах ЄС відсутні окремі структури, які регулюють суто туризм та виступають суб'єктами міжнародного співробітництва. Головним регулюючим органом є Європейська Комісія та Рада Європейського Союзу. Проте є ряд створених органів-регуляторів ЄС, які здійснюють діяльність за окремими напрямками розвитку туризму. Зважаючи на вагомість екологічних вимог, ще в 1990 році створена Європейська агенція довкілля (ще зустрічається назва Європейського агентства з навколишнього середовища) та Європейська мережа інформації та спостереження за навколишнім середовищем. У 2009 році прийнято спеціальну резолюцію, яка визначає порядок діяльності Європейської агенції довкілля та мережі, особливо що стосується моніторингу впливу на довкілля, прогнозування ситуації, обміну інформацією та дотримання певних стандартів [4].

1 грудня 2022 року Рада Європейського Союзу затвердила *Європейський порядок денний для туризму 2030*. Йому передувала низка аналітичних висновків та результатів системного моніторингу, що є невід'ємною частиною туристичної екосистеми ЄС (див. рис. 1.):

- у 2019 році висновки щодо «конкурентоспроможності туристичного сектору як рушія сталого зростання, робочих місць і соціальної згуртованості в ЄС на наступне десятиліття»;

- у 2021 році висновки щодо «Туризм у Європі на наступне десятиліття: стійкий, сталий, цифровий, глобальний та соціальний»;

- у 2022 році висновки щодо «Спеціальної доповіді № 27/2021 Європейської рахункової палати: Підтримка ЄС туризму: потреба у новій стратегічній орієнтації та кращому підході до фінансування».

Рис. 1. – Складові туристичної екосистеми ЄС: органи, принципи співробітництва, основні методи і програмно-нормативне забезпечення

Джерело: узагальнено авторами

Порядок денний для туризму 2030 конкретизує пріоритети розвитку туризму в ЄС в процесі долаття кризових викликів (табл. 1). Значна кількість положень стосується зеленого і цифрового переходу туризму.

Таблиця 1- Пріоритети Європейського порядку для туризму 2030

Напрями реалізації	Основні пріоритети
Об'єднання зусиль країн-членів ЄС	Обмін знаннями і досвідом для розробки та реалізації туристичних стратегій на різних рівнях управління, враховуючи економічну, екологічну, культурну та соціальну стійкість
	Організація заходів з підвищення обізнаності щодо переваг зеленої та цифрової трансформації туризму, потреби в нових навичках у туризмі
	Захист місцевої культури, включаючи матеріальну та нематеріальну культурну спадщину
	Посилення стійкості екосистеми туризму між секторами та різними державними та приватними суб'єктами
	Спільні дослідження, облік та моніторинг
	Підтримка розвитку якості освіти та навичок, дотримуючись принципів субсидіарності, справедливості, рівності та соціальної інтеграції на робочих місцях, звертаючи увагу на привабливість якісної зайнятості та особливі потреби сезонних працівників
	Сприяння доступності туристичних послуг для всіх груп з особливими потребами
Пріоритети зеленого переходу	У сфері транспорту – підтримка декарбонізації, розвитку мультимодальних подорожей, підвищення привабливості екологічних видів транспорту, активних способів пересування (велосипед, прогулянки), заохочення тривалішого перебування
	Стимулювання циркулярних та стійких операцій суб'єктів бізнесу в усій екосистемі, включаючи пам'ятки, готельні послуги, турагентів і туроператорів
	Дотримання екологічних критеріїв державних закупівель при закупівлі послуг, пов'язаних з туризмом
	Створення умов і стимулів для покращення циркулярності туристичних послуг щодо харчових відходів і розділення відходів, включаючи зменшення використання одноразового пластику
	Підтримка сталого туризму щодо управління водними ресурсами, енергоефективності, санітарного потенціалу та захисту біорізноманіття
Пріоритети цифрового переходу	Покращення доступності вичерпної онлайн інформації про туристичну пропозицію на такі теми, як сталість, доступність та цільові аудиторії
	Оцифрування проїзних документів
	Підтримка спроможності та цифрових навичок малого і середнього бізнесу для надання інноваційних туристичних послуг та ефективного спілкування з клієнтами
	Надання інформації для платформи Re-open EU
Роль Європейської Комісії	Сприяння міжсекторальному співробітництву (транспорт, регіональна політика, навколишнє середовище, захист споживачів, культура, охорона здоров'я) для створення узгодженого та сприятливого політичного середовища для туризму
	Розробка та просування у співпраці з усіма відповідними національними та місцевими зацікавленими сторонами моделей управління для сталого та диверсифікованого розвитку туризму шляхом сприяння обміну знаннями і передовим досвідом
	Створення платформ для досліджень, розвитку знань, збору та обміну передовим досвідом, для надання інформації про існуючі спільноти, мережі, поточні проєкти та їх результати, актуальні події, навчання та можливості фінансування тощо
	Підтримка інших заходів у рамках об'єднання зусиль країн-членів ЄС

Джерело: [6]

В Європейському порядку денному для туризму 2030 акцентується увага на негативних наслідках впливу Ковіду на сферу та окремими пунктами зазначено, що [5]:

- ЄС «засуджує неспровоковану та невинуватну військову агресію росії проти України та

шкодує про її економічні, політичні та гуманітарні наслідки, включаючи негативний вплив на туризм, суміжні сфери, а також туризм сусідніх до України країн»;

- ЄС визнає, що, незважаючи на триваючу небезпеку, туристична екосистема виявила солідарність з біженцями з України, пропонуючи тимчасове житло, підтримуючи їхню інтеграцію та надаючи можливості працевлаштування;

- ЄС виражає стурбованість тим, що висока інфляція, зростання цін на енергоносії та продовольчі товари, збії в ланцюгах постачання та відсутність безпеки, пов'язані з військовою агресією проти України, накладають важкий тягар на надання та доступність туристичних послуг.

Наведені положення підтверджують, що війна в Україні має значний вплив на економіку ЄС, у тому числі туристичну сферу, а також доводить солідарність ЄС з Україною, яка прагне стати повноправним членом ЄС.

З огляду пріоритетів стає очевидним, яка роль співробітництва між країнами-членами в сфері туризму. Більше того, участь Європейської Комісії у виконанні положень порядку денного здебільшого полягає у стимулюванні різних форм співробітництва. Успішність виконання положень Європейського порядку денного для туризму 2030 залежить від ефективності об'єднання зусиль країн-членів, від їхнього спільного розуміння ключових викликів та проблем розвитку туризму.

Особливістю туристичної політики ЄС та забезпечення розвитку її туристичної екосистеми є відведення значної ролі місцевим громадам, а також різнобічного залучення громадських організацій. Провідною організацією є Європейська комісія подорожей (ETC, або в українських джерелах можна знайти назву «Європейська туристична комісія»). З 2022 року ETC в особі Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ) запросила Україну стати членом цієї організації на пільгових умовах.

Серед інших авторитетних європейських організацій слід назвати такі:

- Європейська мережа доступного туризму (ENAT);
- Європейська мережа культурного туризму» (ECTN);
- Європейська асоціація турагентів і туроператорів (ECTAA);
- Європейська федерація сільського туризму (RURALTOUR);
- Європейська федерація фермерського та сільського туризму (EuroGites);
- Європейська туристична асоціація (ЕТОА);
- Асоціація розвитку та координації європейських туристичних обмінів (ADCETE);
- Європейська асоціація Rambler's (пішохідного туризму, ERA) та багато інших.

Отже, туристична політика ЄС реалізується за концепцією розвитку туристичної екосистеми. Її формують органи влади ЄС, органи влади країн-членів, комітети з туризму територіальних громад та громадські організації. Розроблені дієві механізми участі громадських організацій у реалізації туристичної політики ЄС, особливо через фінансування різних проєктів. Такі проєкти можуть передбачати заходи захисту природної та історико-культурної спадщини. Поширеним є залученням закладів освіти та науки для реалізації науково-дослідних проєктів.

Європейський ринок туристичних послуг є добре розвинутим. За даними Європейської Комісії, до Коронакризи 2019 року туризм досягнув максимальних 9,6% ВВП ЄС і забезпечував 23 млн робочих місць. У 2022 році вдалось практично відновити докризову частку ВВП, коли туризм склав 8,7 % ВВП [6]. Для порівняння, в середньому по світі частка туризму у ВВП в 2022 році складала 7,6 % і прогнозується її зростання в 2023 році до 9,6 % [7]. Тобто попри наслідки коронакризи та загострення низки міжнародних конфліктів, а також повномасштабну війну в Україні, туристична галузь в глобальних і європейських масштабах продовжує розвиватись.

У країнах ЄС з високим рівнем добробуту сформована культура подорожей. За звітністю Європейської Комісії, в 2021 році 56 % жителів ЄС здійснили принаймні одну туристичну поїздку. Понад 50 % таких поїздок були короткими внутрішніми поїздками, чому сприяє добре розвинута транспортна логістика та інші технологічні можливості внутрішньо-європейської мобільності.

Найбільше розвинута культура подорожей у таких країнах ЄС, як Нідерланди (понад 80 %

населення має досвід щонайменше однієї подорожі на рік), Швеція (78 %), Франція (78 %), Люксембург (77 %), Фінляндія (75 %), Ірландія (72 %), Чехія (71 %), Німеччина (66 %). Найменше подорожують болгари (23 %), румуни (27 %), італійці (32 %) [8]. Цікаво, що за результатами опитування Державного агентства туризму і курортів у 2022 році, вже після повномасштабного російського вторгнення, встановлено, що 45 % українців віком 14-34 років подорожували щонайменше один раз Україною з метою туризму [9]. Звичайно, якщо б вибірка включала і старших за 34 років осіб, які є не такими мобільними, то показники були б нижчими. Але в цілому, якщо результати опитування є репрезентативними, то це означає, що незважаючи на низький рівень добробуту населення України має сформовані потреби подорожей та у більш стабільних умовах, можливостей виїзду за кордон, у тому числі країни ЄС, кількість туристичних подорожей буде зростати.

Рис. 2 показує динаміку кількості міжнародних туристичних прибуттів у країнах ЄС та Україні.

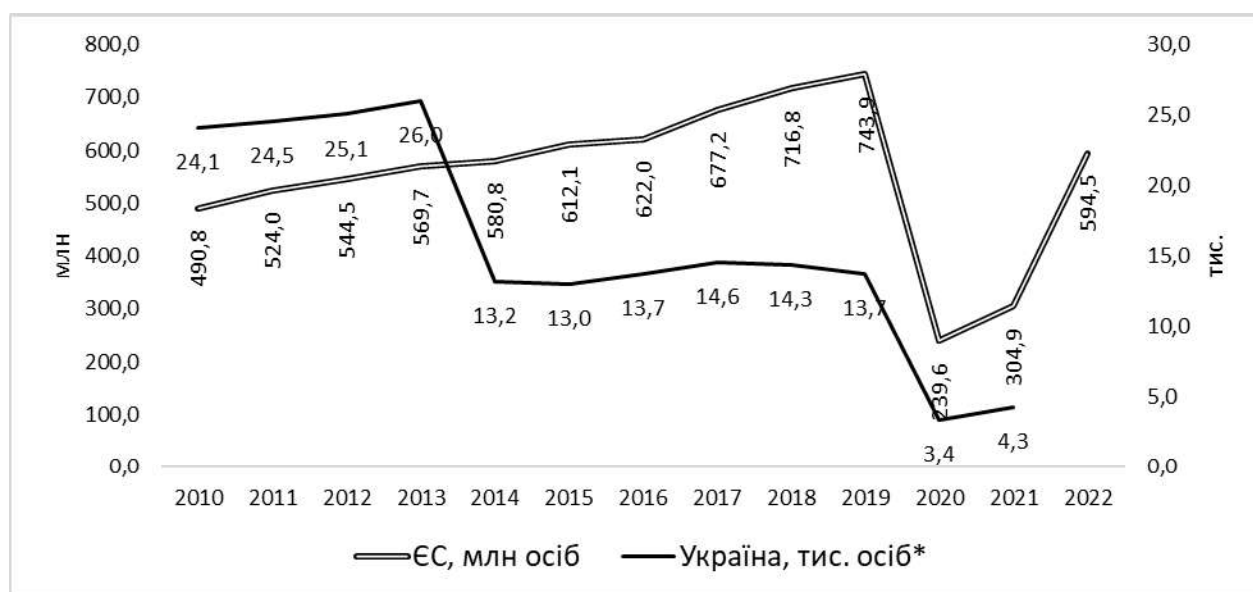

Рис. 2. – Кількість міжнародних прибуттів з метою туризму в країни ЄС та в Україну, 2010-2022 роки, млн осіб

Джерело: побудовано автором за даними [10]

** Динаміка для України представлена по допоміжній осі*

Динаміка рис. 2 показує, що в країнах ЄС постійно розвивався міжнародний туризм. Саме в'їзний туризм підтверджує, що якість туристичних послуг є достатньою. Також це ознака, що туризм виконує різні свої функції, в тому числі інтеграційні, коли іноземні туристи пізнають культуру інших країн, що формує соціальні мережі та є низинною основою для організації міжнародного співробітництва. У той же час в Україні послуги туризму переважають за виїзним напрямком. Внутрішній туризм розвивався стихійно й неорганізовано. Через це динаміка рис. 2. показує, що поки за офіційними даними в'їзний туризм в Україну після 2014 року переважно скорочувався, то в ЄС він постійно зростав.

Коронакриза призвела до значного падіння обсягів в'їзного туризму в ЄС – у понад 3 рази. В Україні відбулось чотирикратне скорочення і очевидно, що поки довоєнні обсяги досягнути неможливо, в той час як у країнах ЄС за 2021-2022 роки в'їзні потоки зросли майже у 2 рази.

Для всіх країн ЄС значення розвитку туризму є високим, але окремі країни є світовими туристичними лідерами. Так, за даними UNWTO, до топ-10 туристичних дестинацій світу належать (табл. 2):

Таблиця 2- Країни ЄС у топ-10 туристичних дестинацій світу

Країна та місце в світі	Кількість міжнародних прибуттів, млн
1. Франція	141,2 (2021 рік)
2. Іспанія	71,7 (2022 рік)
5. Італія	49,8 (2022 рік)
7. Німеччина	28,5 (2022 рік)
8. Греція	27,8 (2022 рік)
9. Австрія	26,2 (2022 рік)
10. Великобританія (колишній член ЄС)	6,3 млн (2021 рік)

Джерело: побудовано автором за даними [11]

У табл. 3 наведено кількість міжнародних прибуттів у деяких країнах ЄС та в Україні. У країнах можуть бути певні відмінності в методології збору, але в цілому UNWTO генерує ці дані для аналізу глобальних тенденцій. Лідерами в ЄС з позиції в'їзного туризму окрім Франції та Іспанії є Польща, хоча тут захований прихований мотив в'їзду – міграція, причому як правило, українців, які, використовуючи можливості безвізу, працевлаштовуються в країнах ЄС і зазначають при в'їзді в Польщу як країну призначення чи транзиту метою «туризм». Також серед лідерів Італія, Хорватія, Угорщина, Німеччина, Австрія, Греція. Слід звернути увагу на Великобританію, для якої Брексіт значно вплинув на міжнародний туризм, що підтверджують дані табл. 3 – якщо за показником 2000 року Великобританія як туристична дестинація була серед лідерів, то до 2021 року її позиції суттєво понизились.

Таблиця 3- Кількість міжнародних прибуттів з метою туризму в деяких країнах ЄС та Україні, 2002-2021 роки, тис. осіб

№ з/п	Країни	2000	2005	2010	2015	2020	2021
1	Франція	...	185829	189826	203302	117109	141297
2	Польща	84515	64606	58340	77743	51076	...
3	Іспанія	74580	92563	93744	109834	36410	51631
4	Італія	62702	59230	73225	81068	38419	40186
5	Хорватія	37226	45762	49006	55858	21608	34123
6	Угорщина	31141	36173	39904	48345	31641	36688
7	Великобританія	23212	28039	28911	36792	11101	6384
8	Німеччина*	18983	21500	26875	34970	12499	11688
9	Австрія*	17982	19952	22004	26728	15091	12728
10	Греція	13567	15938	16427	26114	7406	15246
11	Україна	11691	20489	24114	13025	3382	4272
12	Румунія	5264	5839	7498	9331	5023	6789
13	Болгарія	4922	7282	8374	9317	4973	7188

Джерело: побудовано автором за даними [10]

** Облік включав тільки тих осіб, які ночували в місці подорожі*

Що стосується України, то на першій погляд дані табл. 3 показують на її вагомість у міжнародних туристичних потоках, принаймні до 2015 року. Але тут були приховані в'їзди з колишніх країн СНД до початку АТО/ООС та анексії АР Крим. Також для більш точного оцінювання ситуації, ми розрахували відношення показника кількості міжнародних прибуттів до площі території країни. Площа насправді є вагомим чинником розвитку туристичної сфери. Вона визначає природне різноманіття, як результат – історико-культурні особливості. Більша площа

дозволяє розробляти на основі наявних ресурсів більше пропозицій туристичних послуг.

Рис.3 показує, що якщо розділити кількість прибуттів на площу території країни, то Україна перебуває на останньому місці. Це вказує, що її туристичний потенціал ще до повномасштабної війни використовувався дуже слабо. Очікування, що після завершення війни, в Україні відбудеться туристичний бум слід підкріплювати розумінням, що має розвиватись відповідна інфраструктура, особливо транспортно-логістична, зважаючи на площу і відстані переміщень. Також має зростати кваліфікація кадрів, щоб якість послуг була на належному рівні. В іншому випадку очікування щодо розвитку туристичної сфери після війни, коли більшість іноземних туристів будуть подорожувати з Європи, можуть бути перебільшеними.

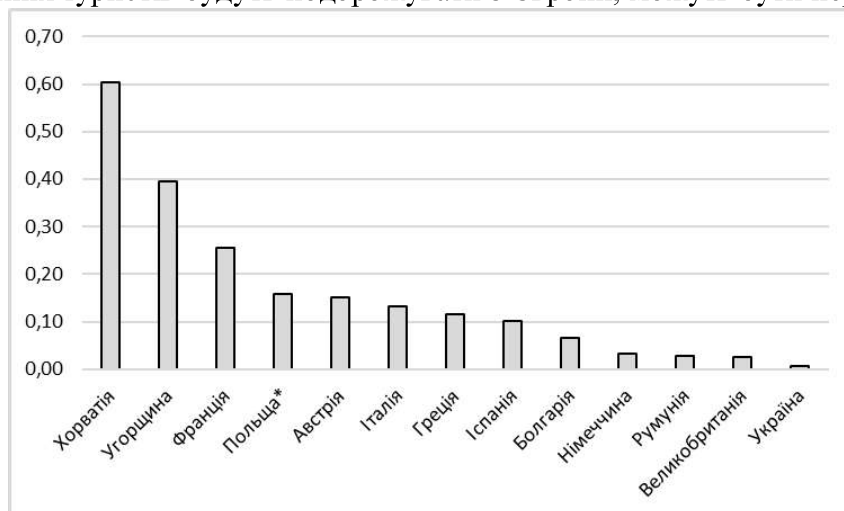

Рис. 3 – Відношення кількості міжнародних прибуттів з метою туризму до площі деяких країн ЄС та України, 2021 рік

Джерело: розраховано автором за даними [10]

** Польщі розрахунок проводився за показником 2020 року, оскільки показник 2021 року відсутній*

У підсумок дослідження розвитку туризму в країнах ЄС проаналізуємо його частку у ВВП країн. На початку підрозділу зазначалось, що в середньому в ЄС частка туризму у ВВП до коронакризи досягала 10 %. Зараз цей рівень відновлюється. На рис. 4 показано даний показник для країн ЄС та Великобританії. За останніми оцінками щодо України, станом на 2021 рік частка туризму в ВВП країни складала менше 2 %, хоча керівництво Державного агентства туризму і курортів зазначало, що частка може досягти 10 % [12].

Почалась повномасштабна війна і такий показник, зважаючи на туристичний потенціал України, може бути ціллю. Але наразі це певний стандарт ЄС, який треба враховувати при вивченні європейського досвіду й здійсненні міжнародного співробітництва для того, щоб досягати рівня ЄС.

Отже, тенденції розвитку сфери туризму в ЄС показують, що хоча коронакриза значно вплинула на галузь, з 2021 року вона стрімко відновлюється. Для України, яка перебуває в надскладних умовах повномасштабної війни, стоять інші завдання в сфері туризму. Однак актуально вивчати підходи туристичної політики ЄС, в тому числі які відображені в показниках частки галузі для ВВП, рівні зайнятості, обсягів міжнародних туристичних прибуттів. Туристична політика ЄС реалізується за концепцією розвитку туристичної екосистеми, яку формують органи влади ЄС, органи влади країн-членів, комітети з туризму територіальних громад та громадські організації.

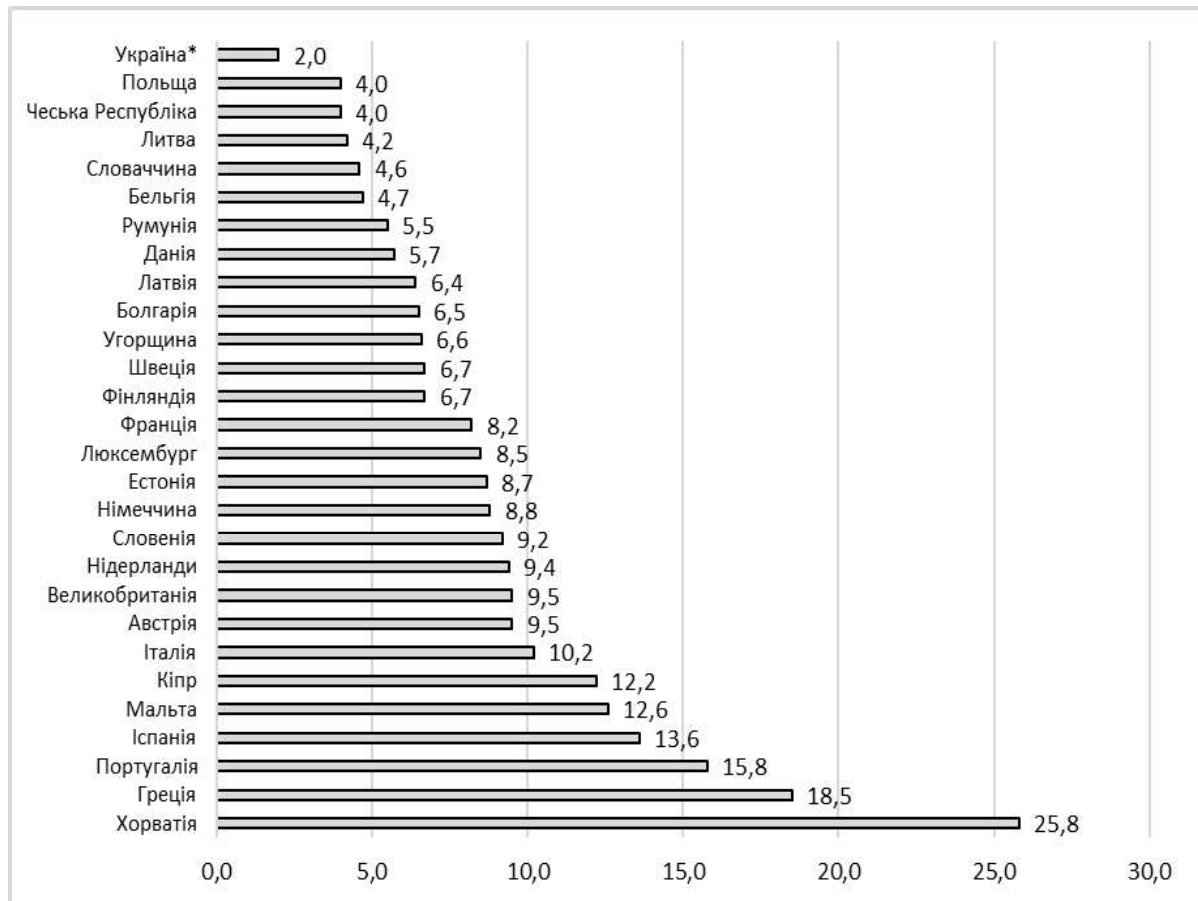

Рис. 4 – Частка туризму у ВВП країн ЄС та України, 2022 рік

Джерело: побудовано автором за даними [7]

** Для України наведений показник 2021 року*

Через фінансування різних проєктів розроблені дієві механізми участі громадських організацій у реалізації туристичної політики ЄС. Такі проєкти можуть передбачати заходи захисту природної та історико-культурної спадщини. Поширеним є залученням закладів освіти та науки для реалізації науково-дослідних проєктів. Вкрай важливо, щоб сфера туризму розвивалась в умовах зростаючої пропозиції послуг для іноземних туристів. Так як розвивався туризм в Україні до 2021 року з переважанням виїзних туристичних послуг та тіншовим внутрішнім туризмом за європейськими стандартами не допускається. Тому важливо налагоджувати співробітництво України та ЄС в сфері туризму для залучення досвіду, впровадження стандартів для того, щоб у майбутньому туристична сфера стала лідером серед галузей економіки та каталізатором євроінтеграції України.

Список використаних джерел

1. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Part Three - Union Policies and internal Actions. Title XXII – Tourism: European Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E195>
2. Overview of EU tourism policy: European Commission. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/policy-overview_en
3. First transition pathway co-created with industry and civil society for a resilient, green and digital tourism ecosystem: European Commission (8.02.2022). URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_850
4. Regulation (EC) No 401/2009 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the European Environment Agency and the European Environment Information and Observation Network: European Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0401>

5. European Agenda for Tourism 2030. Brussels, 1 December 2022 15441/22: Council of the European Union. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/en/pdf>
6. EU Travel & Tourism sector recovering strongly says WTTC: World Travel & Tourism Council (27.06.2023). URL: <https://wtcc.org/news-article/eu-travel-and-tourism-sector-recovering-strongly-says-wtcc>
7. Share of travel and tourism's total contribution to GDP worldwide in 2019 and 2022, with a forecast for 2023: Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1099933/travel-and-tourism-share-of-gdp/>
8. Tourism statistics: Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_statistics
9. Скільки українців подорожує країною під час війни?: ДАРТ (7.09.2023). URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/skilki-ukrayinciv-podorozhuie-krayinoyu-pid-chas-viyni>
10. Tourism Statistics Database: UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics>¹ Tourism Statistics Database: UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics>
11. UNWTO World Tourism Barometer. Volume 21. Issue 2. 2023. URL: https://web.archive.org/web/20230802171252/https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023-05/UNWTO_Barom23_02_May_EXCERPT_final.pdf?VersionId=gGmuSXlwfm1yoemsRrBI9ZJf.Vmc9gYD
12. Частка туризму у ВВП України може досягати 10%, - Олесків: ДІМ (6.06.2021). URL: <https://kanaldim.tv/dolya-turizma-v-vvp-ukrainy-mozhet-dostigat-10-oleskiv/>
13. Булюк О. В. Деякі особливості та тенденції розвитку сучасного світового ринку. *Таврійський науковий вісник. Економічні науки*. 2013. № 84. С. 285-290.
14. Месхія О. Н. Принцип міжнародного співробітництва як основа мирного співіснування держав. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 4. С. 105-110.
15. Седляр Ю. О., Кравченко Н. В. Міждержавне співробітництво: концептуальні засади дослідження та підходи до класифікації. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*. 2017. Вип. 3. С. 72-76.
16. Шацька М. С. Сучасні форми міжнародного економічного співробітництва. Наукові розробки молоді на сучасному етапі: тези доповідей XVIII Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів. Т. 3: Економіка інноваційної діяльності підприємств. Київ, 2019. С. 268-269.

References

1. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Part Three - Union Policies and internal Actions. Title XXII – Tourism: European Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E195>
2. Overview of EU tourism policy: European Commission. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/policy-overview_en
3. First transition pathway co-created with industry and civil society for a resilient, green and digital tourism ecosystem: European Commission (8.02.2022). URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_850
4. Regulation (EC) No 401/2009 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the European Environment Agency and the European Environment Information and Observation Network: European Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0401>
5. European Agenda for Tourism 2030. Brussels, 1 December 2022 15441/22: Council of the European Union. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/en/pdf>
6. EU Travel & Tourism sector recovering strongly says WTTC: World Travel & Tourism Council (27.06.2023). URL: <https://wtcc.org/news-article/eu-travel-and-tourism-sector-recovering-strongly-says-wtcc>
7. Share of travel and tourism's total contribution to GDP worldwide in 2019 and 2022, with a forecast for 2023: Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1099933/travel-and-tourism-share-of-gdp/>

8. Tourism statistics: Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_statistics
9. Skiljky ukrajinciv podorozhuje krajinoju pid chas vijny?: DART (7.09.2023). URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/skilki-ukrajinciv-podorozhuie-krajinoju-pid-chas-vijny>
10. Tourism Statistics Database: UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/key-tourism-statistics>
11. UNWTO World Tourism Barometer. Volume 21. Issue 2. 2023. URL: https://web.archive.org/web/20230802171252/https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023-05/UNWTO_Barom23_02_May_EXCERPT_final.pdf?VersionId=gGmuSXlwfM1yoemsRrBI9ZJf.Vmc9gYD
12. Chastka turyzmu u VVP Ukrainy mozhe dosjaghaty 10%, - Oleskiv: DIM (6.06.2021). URL: <https://kanaldim.tv/dolya-turizma-v-vvp-ukrainy-mozhet-dostigat-10-oleskiv/>
13. Buljuk O. V. Dejaki osoblyvosti ta tendenciji rozvytku suchasnogho svitovogho rynku. Tavrijskij naukovyj visnyk. Ekonomichni nauky. 2013. # 84. S. 285-290.
14. Meskhija O. N. Pryncyp mizhnarodnogho spivrobitnytstva jak osnova myrnogho spivisnuvannja derzhav. Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoji Rady Ukrainy. 2014. # 4. S. 105-110.
15. Sedljar Ju. O., Kravchenko N. V. Mizhderzhavne spivrobitnytstvo: konceptualjni zasady doslidzhennja ta pidkhody do klasyfikaciji. S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe. 2017. Vyp. 3. S. 72-76.
16. Shatska M. S. Suchasni formy mizhnarodnoho ekonomichnoho spivrobitnytstva. Naukovi rozrobky molodi na suchasnomu etapi: tezy dopovidei XVIII Vseukrainskoi naukovoji konferentsii molodykh vchenykh ta studentiv. T. 3: Ekonomika innovatsiinoi diialnosti pidprijemstv. Kyiv, 2019. S. 268-269.

PAVLIUK Anatolii

Postgraduate,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

RESHETNYAK Zoya

graduate student

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

TOURIST POLICY AND TOURISM DEVELOPMENT TRENDS IN EU COUNTRIES AND UKRAINE

Introduction. *European tourism is a priority area of joint policy of the EU member states in the future. EU countries show that although the corona crisis has significantly affected the industry, tourism is rapidly recovering from 2021. For Ukraine, which is in extremely difficult conditions of a full-scale war, there are other tasks in the field of tourism. However, it is important to study the approaches of the EU tourism policy in order to focus on the European standards of the service sector. EU tourism policy is implemented according to the concept of tourism ecosystem development, which is important for Ukraine, especially in the context of ensuring peace. coexistence of states, development of economic relations to support the progress of human civilization.*

Purpose. *The purpose of the article is deepening of the theoretical foundations of the study of the international cooperation potential to understand the possibilities of its formation, accumulation and development.*

Methods of research. *Analysis, generalization, explanation - to determine the content of international cooperation and tourism policy; grouping - for the analysis of travel culture in the EU countries, structural and logical - for the allocation of the share of tourism in the GDP of the EU countries and Ukraine: systemic analysis - for studying the experience of international cooperation of the EU countries through the number of international arrivals for the purpose of tourism in some EU countries and Ukraine for the last decade.*

Results. *The content of EU tourism policy, its main features and challenges in the tourism sphere are defined. The main trends in the development of tourism in the EU countries and Ukraine were analyzed and the approaches of the EU tourism policy were studied, including those reflected in the indicators of the share of the industry in GDP, the level of employment, and the volume of international tourist arrivals. Scientific and practical recommendations regarding the use of the positive experience of the EU for the development and implementation of a strategy of sustainable competitive accessible tourism in Ukraine based on the principles of social responsibility and social partnership are substantiated.*

Originality. *The main directions of EU tourism policy, which is implemented according to the concept of tourism ecosystem development, are defined. The components of the EU tourism ecosystem are presented: bodies, principles of cooperation, main methods and software and regulatory support. The priorities of the European order for tourism 2030 are outlined.*

Conclusion. *The study of the EU's tourism policy, which is an important condition for international cooperation, is necessary for the justification of the new world security architecture. For Ukraine, this approach is promising and mandatory. And the hope for full membership in the EU requires the implementation of European approaches and standards as soon as possible. The study of various practices of cooperation between EU member states allows Ukraine to activate the participation of various institutions, and not only state, but also representatives of the tourism business, local self-government bodies, public, educational, and scientific organizations. We propose to study the experience of financing various projects and to develop effective mechanisms for the participation of public organizations in the implementation of EU tourism policy. Such projects may include measures to protect the natural and historical and cultural heritage. It is extremely important that the field of tourism develops in the conditions of a growing supply of services for foreign tourists. so that in the future the tourism sector will become a leader among the economic sectors and a catalyst for the European integration of Ukraine*

Keywords: *international cooperation; spheres of international cooperation; international economic cooperation; world economy; international cooperation potential; global goals.*

*Одержано редакцією: 27.03.2024
Прийнято до публікації: 18.04.2024*